

Dragan Vajgand¹, Gordana Forgić², Milka Tošev²

¹Agrimatco group Dipkom doo, Novi Sad

²DP Agroinstitut, Sombor

LET PAMUKOVE SOVICE (*Helicoverpa armigera* Hübner) NA PODRUČJU SOMBORA U PERIODU 1994-2003. GODINE

Izvod. Dinamika leta leptira sovice *Helicoverpa armigera* Hbn. na području Sombora prati se deset godina pomoću svetlosne klopke tipa Bečej. Tokom 1997., 1998. i 1999. godine ova vrsta je bila malobrojna. Lovljeno je manje od 200 leptira godišnje. Tokom 1994. godine brojnost je bila visoka, uhvaćeno je 339 leptira. Tokom 1995. i 2001. godine zabeležena je srednje visoka brojnost. Uhvaćeno je oko 850 leptira. Visoku brojnost ova sovica imala je tokom 1996., 2000. i 2002. godine, kada je uhvaćeno 1.308 do 1.838 leptira godišnje. Izuzetno visoku brojnost vrsta je imala 2003. godine. Uhvaćeno je 10.027 leptira.

U radu su dati i detaljni podaci o terminima pojave maksimuma leta, kao i dinamika leta po pentadama. Iz navedenih podataka se vidi da se dinamika leta leptira po godinama jako razlikuje. To je verovatno posledica činjenice da je u pitanju migratorna vrsta i da, kao i kod drugih insekata, njena brojnost zavisi od uslova spoljne sredine. Stoga se preporučuje stalno praćenje brojnosti leptira pomoću svetlosne ili feromonske klopke.

Ključne reči: pamukova sovica, *Helicoverpa armigera*, Noctuidae, dinamika leta.

Uvod. Praćenje leta leptira *H. armigera*, pomoću svetlosne klopke tipa Bečej, na području Sombora traje od 1994., odnosno punih deset godina.

Dinamika leta tokom 2003. godine se po mnogim osobinama razlikuje od prethodnih, te je odlučeno da se podaci izlože u celosti i ukaže na razlike koje su se javile te u odnosu na prethodne godine.

Let leptira po godinama. Rad je napisan prema podacima o dnevnim ulovima leptira, a u prilogu su dati podaci o letu samo po pentadama (Tab. 1a, 1b), radi bolje preglednosti i uštede u prostoru.

Tab. 1a. - Brojnost leptira *H. armigera* u prvoj polovini sezone
(markirana su polja sa maksimumom leta)

God.	Pentade																			
	02-06	07-11	12-16	17-21	22-26	27-31	01-05	06-10	11-15	16-20	21-25	26-30	01-05	06-10	11-15	16-20	21-25			
	05.	05.	05.	05.	05.	05.	06.	06.	06.	06.	06.	06.	07.	07.	07.	07.	07.	07.	07.	
1994.									2		1				1		3			
1995.										2	2	1						37	42	
1996.							4	3		2					1	15	29	55	85	
1997.																				2
1998.																	1	1		
1999.															1		1	1		
2000.		1						1	5	1							53	63	98	
2001.			1		2	7	5	5	2	4	1	6					1	3	7	
2002.				1	2	6	2	2	1			1	4	5	16	63	31	40		
2003.	1		2	1	6	10	3	11	6	67	53	73	157	257	211	283	87			

Zaključak. Pošto se dinamike leta leptira, tokom proteklih deset sezona, mogu grupisati u pet grupa, dugoročna prognoza leta leptira ove vrste skoro je nemoguća. Potrebno je stalno praćenje leta leptira, pomoću svetlosne ili feromonske klopke, kako bi se pravovremeno utvrdio početak polaganja jaja, odnosno piljenja i razvića vrste u poljskim uslovima, što je od značaja za suzbijanje. Razlike u dinamici leta mogu se objasniti činjenicom da je to migratorna vrsta i da se godine razlikuju po klimatskim uslovima.

Abstract

DYNAMICS OF COTTON BOLLWORM (*Helicoverpa armigera* Hübner) FLIGHT IN SOMBOR AREA DURING 1994-2003

Dragan Vajgand¹, Gordana Forgić² and Milka Tošev²

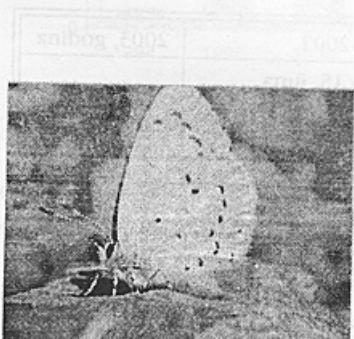
¹Agrimatco group Dipkom doo, Novi Sad

²DP Agroinstitut, Sombor

The dynamics of cotton bollworm (*Helicoverpa armigera* Hbn.) flight in the area of the town of Sombor was monitored for ten years using Bečeј-type light traps. During 1997, 1998 and 1999, the population of cotton bollworm was small and less than 200 butterflies were caught annually. In 1994, the incidence of this species was high and 339 butterflies were caught, while in 1995 and 2001 a medium high incidence was recorded with 850 butterflies caught. Large populations of this insect pest were also observed in 1996, 2000 and 2002, when between 1,308 and 1,838 butterflies were trapped annually. Finally, in 2003, extremely high incidence was reported with 10,027 butterflies trapped (Figure 1).

The paper also presents detailed data on the occurrence of peak flight periods and flight dynamics per five-day periods (Tab. 1a, 1b). The data showed that the dynamics of butterfly flight varied greatly according to year, probably as a result of the fact that the cotton bollworm is a migratory species whose abundance, just like that of any other insect species, depends on environmental conditions. It is therefore recommended that its butterfly incidence be monitored constantly using light or pheromone traps.

Key words: cotton bollworm, *Helicoverpa armigera*, Noctuidae, flight dynamics.

Веренички прстен

Лептири након парсања на лептирицама остављају хемијски "веренички прстен", због којег one вине ишчу пријатеље другим мужјацима. „Мужјаци лептира из породице купусара луше мирисну течност метилсалциллат коју након парсања преносе на партнерику”, каже Јохан Андерсон из Кралевске техничке школе у Стокхолму. Други мужјаци препозијају тај мирис и одмах им је јасно да ће сви покушаји парсања бити узалудни. Знак да је заузета на лептирици остаје све док не положи јаја.

"Dnevnik", Novi Sad, str. 19, 28.II 2004.